

“El pròxim procés ha de començar amb el lliurament de les armes”

Què ha fallat de fons, durant aquest mesos, perquè ens trobem una altra vegada en aquesta situació?

—Respecte a la disposició de les parts, ha fallat l'empatia que s'ha de menester per a dur endavant un procés negociador com aquest. Ens hem trobat que hi ha una asimetria de partida. Qualsevol govern espanyol sempre es creu més intel·ligent que ETA i ETA se sap més obstinada que qualsevol govern espanyol. Per tant, si van mal dades, ETA es posa fàcilment en la posició més dura sense gaires problemes.

En segon lloc, també hi ha elements generals previs, pre-polítics. No hi ha un diccionari comú entre les dues parts negociadores. No hi ha res més incert que l'ambigüitat creativa. Quan es parla de “reconèixer el dret de decidir”, el govern espanyol parla exclusivament d'un dret que expressa el poble basc en les eleccions successives, mentre que ETA parla de sobirania, d'autodeterminació. I passa això mateix amb conceptes com “territorialitat”, etc.

Un tercer aspecte és que, en un país molt polititzat, on la interlocució és entre ETA i el govern espanyol, però on intervien diversos actors polítics, hi ha una tendència de cadascú a cercar la part més favorable. Hi ha hagut una tendència generalitzada a vendre la pell de l'ós abans de caçar-lo.

També cal afegir-hi la incapacitat d'ETA per a entendre les contradiccions i les complicacions en un estat de dret. Aquests jutges creatius que han fet prohibicions de reunions, de llistes, etc... ETA ha cregut que formaven part de l'estratègia del govern, pensant que en una societat democràtica es pot controlar el sistema tan simplement. Però la complexitat de l'estat de dret és molt gran, no és tan simple com es pensen. I ja s'ha vist que el sistema judicial no ha seguit precisament el dictat del govern, més

Txema Montero és advocat i actualment membre destacat de la Fundació Sabino Arana, propera al PNB.

Coneixedor profund de la naturalesa del conflicte basc, analitza els elements que han fet fracassar el diàleg entre el govern espanyol i ETA.

aviat tot al contrari: ha actuat al dictat de l'oposició.

I, finalment, durant el procés, allò que ha creat més estupefacció a ETA és aquesta pugna, diguem-ne a la baixa, entre els responsables de l'actual govern i els de l'anterior, per a veure qui havia fet menys durant el procés negociador. És clar que això causa estupefacció, perquè és percebut com un menysteniment absolut cap a una de les parts negociadores.

Així, aquest procés, que no ha estat prou aclarit des del començament, ha acabat com ha acabat.

—En tot fracàs sempre hi ha unes lliçons que se'n poden aprendre. És així, també, en el fracàs d'aquest procés?

—En cada procés hem après coses, sí. També en aquest. Primer, a Alger ens vam adonar que amb grans pactes, en una negociació bilateral amb l'estat, no es podrien mai atènyer canvis de base. A Lizarra, que amb una majoria nacionalista no n'hi havia prou per a iniciar un procés de canvi.

Ara, el retorn a les armes ens indica

l'error. Cal enviar un missatge inequívoc: la necessitat de lliurar les armes a mans d'una autoritat internacional mútuament acceptada per deixar clar que el procés no compti amb la possibilitat de la reversió. No han après la incompatibilitat extrema i radical entre procés de pau i violència.

—Però sempre s'ha dit que el lliurament de les armes forma part d'un dels darrers esglaons d'un procés d'aquestes característiques, com ara a Irlanda, no?

—Sí, però és que això no és Irlanda. Aquí es comença pel final, a partir d'ara. El proper procés ha de començar amb el lliurament de les armes.

—Però amb un estat com l'espanyol, amb un sistema democràtic que no té la mateixa solidesa que el d'altres estats europeus, amb un poder judicial tan polititzat, etc., és difícil d'imaginar que ETA farà mai aquest pas, no?

—Sí, sí, la democràcia a Espanya és imperfecta, i tant si ho és! Parleu amb una persona que defensa la necessitat de reformar la Constitució per a reconèixer el drets del poble, de les nacions, que avui formen part de l'estat. I també calen reformes en allò que es refereix a la planta judicial. Perquè, qui controla els controladors? És a dir, qui controla els jutges? L'única resposta possible i democràtica és els controlats mateixos, és a dir, el poble. Jo no hi veig un model americà —on la gent tria el jutge—, però sí que hi veig un model de l'estil alemany, on es controlen en els parlaments.

Però, malgrat tot, no pot passar que algú quan diu “no em matí”, obtingui per resposta “no fotem, que acabo de perdre la pistola”, com si això fos la cosa més important.

—Dèieu que el País Basc no és Irlanda. Quins són els aspectes que més han diferenciat, segons el vostre parer, aquests dos processos?

—Aquí hi ha diverses coses que han passat i que no van passar a Irlanda.

Aquí hi ha hagut una oposició ferotge de l'oposició; a Irlanda, no. Hi ha hagut una oposició ferotge dels mitjans espanyols, cosa que no va passar amb els del Regne Unit. Aquí hi ha hagut una oposició ferotge de la policia; a Irlanda, no. Hi ha hagut una oposició ferotge dels jutges, que s'han investit defensors sacrosants de la Constitució...

Per tant, quan tu comences un procés de pau, has de tenir present que tot això ho tindràs en contra i has de tenir present què hi contraposes. I això es contraresta amb mobilitzacions de la ciutadania. I com ho fas? Doncs amb aquest gest de deixar les armes. Amb un gest com aquest és com s'aconseguiria mobilitzar molt més la gent. Perquè la gent no es refia d'ETA, vol que això s'acabi. La gent també sap perfectament que els governs juguen políticament, i que els partits també, però no se'n refia. I quan parlo de "gent", també parlo de gent de Batasuna o de l'esquerra independentista basca. Molts dels qui es van posar a les seves llistes, per enfortir el procés de pau, ara han vist que el seu vot ha estat utilitzat per ETA per legitimar el

retorn a la violència.

—Hi ha esperança per a pensar que es pot reconstruir el diàleg?

—No, ara, no. Som un altre cop en època de glaçada. I bé... Ens hem de posar el casc, perquè cada vegada desapareixen més a prop. En la nota en què anuncien la represa de la lluita armada —que, per cert, és amb un llenguatge arnat i militarista com el de fa 10 anys o 15— s'acusen directament responsables del PNB.

Però en política, al nostre país, els cicles són com més va més curts. I jo només interpreto aquesta nota tan definitiva, tan dura, en la clau d'allò que

"Som un altre cop en època de glaçada. I bé... Ens hem de posar el casc, perquè cada vegada desapareixen més a prop."

deia l'historiador anglès George de Santillana: "Aquells que han perdut les opcions redoblen els esforços".

—La decisió d'ETA es a la desesperada, doncs?

—Els es veuen plens de raó, creuen que han tingut prou vots per a plantejar de tornar a la lluita armada. I com que la visió és maniquea, militarista, amb bons i dolents, que els altres són uns traïdors, o corruptes, interpreten que es troben forts i plens de raó.

—Quina ha de ser la reacció ara?

—Per a mi, els millors esforços els hem de dedicar a millorar la lluita democràtica. És a dir, tenim algunes llacunes discursives. Algunes de les crítiques que se'ns fan des de l'esquerra abertzale tenen fonament. Vivim en una democràcia imperfecta, però que amb el terror l'hem anada assumint com a inevitable. Doncs, no, cal combatre aquestes deformacions democràtiques i treballar pel ple reconeixement de les nacions com la basca, la catalana o la gallega, per mitjà d'aquest aprofundiment democràtic.

Enric Rimbau